

Maar ik doe toch niets!

Een onderzoek naar straf en beloning in een multiculturele klas

Esther van de Kleut
Studentnummer: 090221

Afstudeeronderzoek
Christelijke Hogeschool Ede
Leraar basisonderwijs

3 juni 2013
Afstudeerbegeleider: Gert-Jan
Veerman

Inhoud

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Straffen	5
2.1 Soorten straffen	5
2.2 Goede straf	6
2.3 Nadelen van straffen	6
2.4 Nut van straffen	6
2.5 Schrijfstraf en natuurlijke straf	7
3. Belonen.....	9
3.1 Voorwaarden	9
3.2 Soorten beloningen	10
3.3 Individueel beloningssysteem	10
4. Westerse en oosterse cultuur	11
4.1 Maslow	11
4.2 Structuren	11
4.3 Allochtonen.....	12
4.4 Pinto	12
4.5 Autochtone en allochtone gezinnen	13
5. Corrigeren en de westerse cultuur	15
6. Corrigeren en de oosterse cultuur.....	16
7. Aanleiding tot onderzoek	17
8. Methode van onderzoek	18
9. Onderzoeksresultaten	19
9.1 Vragenlijst leerlingen.....	19
9.2 Experimenten	20
9.3 Enquête	22
10. Conclusie	24
11. Discussie	25
12. Aanbevelingen	26
Literatuurlijst	27
Bijlagen.....	28

Samenvatting

Veel leerkrachten weten niet precies hoe ze leerlingen moeten corrigeren en in een klas met veel allochtone leerlingen lijkt het soms helemaal onmogelijk. Hier ligt dan ook een onderzoek naar de verschillende manieren van straffen en belonen en de invloed hiervan op de cultuur.

Welke manieren van corrigeren en belonen zijn er in het basisonderwijs en wat is de invloed hiervan op het corrigeren van gedrag van allochtone en autochtone leerlingen?

Daarnaast gebruik ik een aantal deelvragen om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

Ten eerste zal ik onderzoeken welke vormen van straffen en belonen er zijn. Vervolgens zal ik de kenmerken van de oosterse en westerse cultuur vanuit de literatuur beschrijven. Tenslotte leg ik een link naar de invloed van corrigeren op autochtone en allochtone leerlingen.

Ten eerste is er een theorieonderzoek gedaan en vervolgens een onderzoek in de praktijk. In de praktijk heb ik een enquête afgenomen onder alle leerkrachten van de basisschool in Veenendaal, ook heb ik experimenten gedaan in de klas en alle leerlingen twee vragen gesteld.

Vanuit de theorie word er een sterke scheiding gemaakt tussen allochtonen en autochtonen. Autochtone leerlingen zijn erg individualistisch ingesteld en willen graag inspraak hebben, ze zijn vrijheid gewend. Allochtone leerlingen zijn erg gericht op eer en zijn gewend aan duidelijke afspraken en regels.

Vanuit de theorie verwacht ik dat allochtone leerlingen meer hebben aan een klassikaal beloningssysteem en een duidelijke straf. Terwijl ik verwacht dat autochtone leerlingen beter reageren op een individueel beloningssysteem en een natuurlijke straf.

In de praktijk blijkt de scheiding minder duidelijk, dit komt waarschijnlijk doordat de leerlingen van de tweede generatie zijn. Te zien was dat alle leerlingen gevoelig zijn voor een beloningssysteem op welke manier dan ook. Daarnaast werd er duidelijk dat de natuurlijke straf weinig gebruikt wordt en leerlingen dit ook niet echt zien als straf. Het grote verschil zit in de reactie op een straf. Allochtone leerlingen reageren feller en opstandiger, waar autochtone leerlingen de straf vaker accepteren.

1. Inleiding

Voor u ligt mijn afstudeeronderzoek over straffen, belonen en de invloed van cultuur op deze twee thema's. Ik heb gemerkt dat corrigeren in het basisonderwijs soms best lastig is en dat niet alle leerkrachten de vele manieren van straffen en belonen kennen. Daarnaast heb ik gemerkt dat het per kind verschilt hoe het reageert op een straf of beloning. Tenslotte verwacht ik dat er een relatie is met cultuur. Met dit onderzoek wil ik leerkrachten meer inzicht geven in de verschillende manieren van straffen en belonen. Daarnaast zal er meer te lezen zijn over verschillende culturen. Als leerkrachten hier rekening mee houden, zullen leerlingen zich meer geaccepteerd voelen in de klas, hier doen we het toch allemaal voor! Ook voor de maatschappij is het nuttig om te weten wat de invloed is van corrigeren, hierdoor kan er meer adequaat gereageerd worden op negatief gedrag.

Het onderzoek ga ik uitvoeren op een basisschool in Veenendaal. Dit is een Protestants Christelijke basisschool met drie locaties en in totaal circa 300 leerlingen. Mijn onderzoek zal ik specifiek uitvoeren op één van de locaties. Een locatie met vier combinatiegroepen en met veel verschillende culturen. Ik zal mij hierbij vooral richten op groep 7/8, maar ook de andere groepen zal ik meenemen in mijn onderzoek.

De onderzoeksvraag is:

Welke manieren van corrigeren en belonen zijn er in het basisonderwijs en wat is de invloed hiervan op het corrigeren van gedrag van allochtone en autochtone leerlingen?

Daarnaast gebruik ik een aantal deelvragen om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden. Ten eerste zal ik gaan kijken welke vormen van straffen en belonen er zijn. Vervolgens zal ik de kenmerken van de oosterse en westerse cultuur vanuit de literatuur beschrijven. Tenslotte zal ik een link leggen naar de invloed van corrigeren op autochtone en allochtone leerlingen.

Door dit onderzoek uit te voeren hoop ik verschillende manieren van straffen en belonen te leren kennen. Daarnaast wil dan ook weten wat de invloeden zijn van deze manieren op de meeste leerlingen in het basisonderwijs. Tenslotte hoop ik meer inzicht te hebben in de oosterse en westerse cultuur, dit ook in combinatie met straffen en belonen.

2. Straffen

Corrigeren gebeurt regelmatig in het basisonderwijs. Soms gebeurt dit door middel van het geven van straf. Er zijn vele manieren van straf geven. Ik zal bespreken wat straffen is en wat de gevolgen hiervan zijn, daarnaast zal ik de belangrijkste vormen van straf benoemen, waardoor er een completer beeld zal ontstaan bij leerkrachten in het basisonderwijs.

Driesen (2007) schrijft in zijn boek dat gedrag is aangeleerd. Hoe mensen zich gedragen komt voor een groot deel voort uit hoe ze dat geleerd hebben. Opvoeders proberen gewenst gedrag aan te leren en ongewenst gedrag af te leren. Hij beschrijft een belangrijke wet voor het straffen.

Een gedrag wat gevolgd wordt door iets onaangenaams, heeft kans in de toekomst minder gesteld te worden. Dit 'iets onaangenaams' noemen we een straf. Het een straf wordt 'oud' gedrag afgeleerd. (Driesen, 2007, p. 19)

Straffen is een opvoedingshandeling waarbij iets onaangenaams volgt op het ongewenste gedrag van het kind. Het gevolg hiervan is dat de kans bestaat dat dit gedrag minder voorkomt of verdwijnt. Straffen is eigenlijk het toedienen van onprettige prikkels of het wegnemen van prettige prikkels.

2.1 Soorten straffen

Driesen (2007) beschrijft in zijn boek drie soorten straffen die zowel bij de opvoeding van de ouders als in de klas kunnen voorkomen. Ten eerste noemt hij de sociale straffen: onder sociale straffen verstaat hij een standje geven, mopperen, verwijten, schelden, beschuldigen, beledigen of het dreigen met andere straffen. Bij het geven van een standje is het belangrijk dat het wordt uitgelegd en dat er duidelijk gemaakt wordt welk gedrag wel verwacht wordt. Daarnaast vallen onder de sociale straffen ook non-verbale reacties zoals schouders ophalen, diep zuchten, nee schudden of een boos gezicht opzetten. Wat in de klas ook voorkomt, is het schrijven van negatieve opmerkingen op een toets, rapport of bij een taak. Vervolgens spreekt hij over fysieke straffen: fysieke straffen als een tik, klap, knijpen of stevig vastpakken mogen absoluut niet op school. Het schrijven van nutteloos strafwerk kan ook onder fysiek straffen vallen als het alleen maar veel is en geen inhoud heeft. Ten slotte gaat het over activiteitsstraffen: onder activiteitsstraffen valt bijvoorbeeld het verbieden van aangename bezigheden. Daarnaast kan er gebruik gemaakt worden van buitenspelplaatsing: weghalen uit de ruimte waar ongewenst gedrag plaatsvindt, op de gang staan of in een andere ruimte werken horen hierbij.

2.2 Goede straf

Als er een goede straf gegeven wordt, is de kans groter dat het ongewenste gedrag niet nog een keer voorkomt. Als dit gebeurt zal er ook minder gestraft hoeven te worden. Straffen kan negatief zijn voor de band leerkracht-leerling, daarnaast zullen sommige leerlingen een straf zien als aandacht en dus als beloning. Een straf moet aan een aantal voorwaarden voldoen. Zo moet de straf duidelijk zijn, betekenis hebben, consistent zijn, er moet consequent gestraft worden en de straf moet realistisch, mild en zinvol zijn. Tenslotte moet hij snel plaatsvinden, er moet afwisseling zijn en er moet altijd een einde aan komen.

2.3 Nadelen van straffen

Zoals aan veel dingen zitten er ook nadelen aan het straffen. Ten eerste kan het de relatie tussen ouders en het kind agressief kleuren, dit kan ook van toepassing zijn op de relatie leerkracht-leerling. De leerlingen kunnen ook bang worden voor de straffende ouders of leerkracht. Leerlingen kunnen een slecht voorbeeld krijgen als ouders constant agressief straffen. Ze leren hiermee dat je dingen op kunt lossen met schelden of slaan. Faalangst kan ook ontstaan doordat het kind bang is om straf te krijgen. Leerlingen kunnen ervoor gaan zorgen dat ze alles zo stiekem mogelijk doen, zodat de kans op straf zo klein mogelijk is. Bij het straffen krijgen de leerlingen aandacht, voor sommigen kan dit werken als een beloning. Door alleen te straffen weten leerlingen niet wat gewenst gedrag inhoudt.

2.4 Nut van straffen

Straffen wil je eigenlijk niet als leraar, het is volgens Kneyber namelijk schadelijk. Het is schadelijk voor de motivatie en voor de band met de leerling. Veel leerkrachten dreigen en waarschuwen veel en de volgende stap is leerlingen uit de klas sturen. Belonen is iets wat hier tussenin zit, maar soms vertonen leerlingen alleen verkeerd gedrag dat niet beloond kan worden. De straffen die je geeft moeten in verhouding staan met wat er gebeurt. Ook moet de straf het liefst gelijk gegeven worden en niet uitgesteld worden. Om een betrouwbaar persoon te zijn moet je dezelfde aanpak langer volhouden (Kneyber, 2010).

Voorwaarden voor een goede straf (Driesen, 2007)

Duidelijk: duidelijk zijn over de inhoud en de duur van de straf. De straf moet van tevoren bekend zijn, zo is er minder kans op onredelijke straffen. De straf wordt duidelijk aangekondigd. Impulsiviteit bij het geven van een straf is niet op zijn plaats. Als de kinderen wat ouder zijn is er mogelijkheid om te overleggen over de straf die hoort bij ongewenst gedrag. Doordat ze zelf mee mogen beslissen gaan ze ook beter nadenken over hun gedrag. Het is belangrijk dat als een kind gestraft wordt hij weet waarom hij gestraft wordt.

Betekenis: een straf is iets onaangenaams, zoals de wet aangeeft zal het gedrag dan minder vaak voorkomen. Wat iets onaangenaams is, hangt af van de behoeften van een kind, het moet de behoeften niet tegemoet komen.

Consistent: het verkeerde gedrag telkens als het voorkomt straffen. Als je het maar soms bestraft kunnen leerlingen het gaan zien als een beloning.

Consequent: als een straf wordt afgesproken moet deze ook daadwerkelijk uitgevoerd worden. Als er alleen wordt bedreigd, zal ongewenst gedrag blijven bestaan.

Realistisch: met realistisch wordt bedoeld dat de straffen ook werkelijk uitvoerbaar zijn. De straf die je voorstelt, moet geen dreiging zijn, maar ook echt uitgevoerd kunnen worden.

Mild: voor een straf die op school wordt gegeven, geldt altijd dat het een milde straf is. Er mag geen spoor van agressie in voorkomen. Het mogen geen langdurige of zware straffen zijn.

Zinvol: de inhoud van de straf moet aansluiten bij het ongewenste gedrag. Ze moeten iets met elkaar te maken hebben. Je kunt het kind ook de natuurlijke gevolgen van zijn ongewenste gedrag laten ondergaan.

Snel: de straf zo snel mogelijk na het ongewenste gedrag volgen. De straf verliest zijn kracht als het straffen lang op zich laat wachten. Als de tussentijd korter is, is de relatie tussen gedrag en straf duidelijker.

Afwisseling: als de straf aansluit bij het ongewenste gedrag, dan mag de straf steeds hetzelfde zijn. Als de straf niet aansluit bij het ongewenste gedrag, dan kan er beter meer afwisseling zijn.

Einde: vergeving en troost. Het ongewenste gedrag en de straf zijn voorbij.

2.5 Schrijfstraf en natuurlijke straf

Hieronder zal ik de natuurlijke straf en de schrijfstraf uitwerken. Deze straffen zal ik ook toetsen aan de theorie van Driesen. Het zijn twee totaal verschillende, maar toch veel gebruikte straffen. Daarom zal ik ook onderzoeken of iedere leerkracht beide straffen kan geven.

Orthopedagoog Boon (2009) adviseert de schrijfstraf. Sommige mensen vinden dit ouderwets, maar Boon (2009) vindt dit helemaal niet. Ze vindt dat je de leerlingen duidelijk de regels van de les moet vertellen met de consequentie die er vast zit aan het overtreden van de regels. Het voordeel van de schrijfstraf is dat de leraar niet meer boos hoeft te worden, maar in plaats hiervan het strafwerk meegeeft. Het werkt beter dan andere straffen omdat dit werk mee naar huis gaat en je het kind dus vrije tijd afneemt. Belonen kan niet als leerlingen geen gedrag laten zien om te belonen. Soms moet je dit gedrag dus afdwingen. Het beloningsaspect zit eigenlijk in de schrijfstraf, als het kind zich later wel goed gedraagt, kan de staf verminderd worden. Volgens Boon (2009) was het op een gegeven moment opeens modern om de dialoog aan te gaan met leerlingen. We vonden dat je positief met hen moest omgaan en hoopten zo dat ze door de intrinsieke motivatie hun gedrag wel zouden veranderen. Bij veel leerlingen werkt het praten niet, ze zien dit juist als beloning en beloven wel dat het verkeerde gedrag niet meer voor zal komen. De schrijfstraf vinden de leerlingen vervelend genoeg om hierdoor te stoppen met het grensoverschrijdende gedrag (Boon, 2009).

In tegenstelling tot Boon(2009) vindt Stein(2005) dat traditionele straffen geen effect hebben op het veranderen van gedrag. Hij vindt natuurlijk straffen de beste manier van straffen.

If experience is the best teacher, it's because natural consequences are the best punishments. Natural consequences are consequences that occur naturally as the result of behavior. They are not imposed by anyone. There is no one to blame but oneself. No question of justice or fairness. They just are. (Stein, 2005)

Dit betekent dat je op verkeerd gedrag de natuurlijke consequentie laat volgen. In plaats van nutteloze straffen die niet passen bij het verkeerde gedrag moet het kind de consequenties dragen. Het aanvaarden van de natuurlijke gevolgen, is de meest effectieve manier van leren.

Een natuurlijke straf moet volgens Nelsen (1985) voldoen aan de drie R's of logical consequences. Voldoet het niet aan alle drie de voorwaarden dan is het geen natuurlijke straf. Ook zal het kind dan gaan experimenteren met de drie R's of punishment. Straf zorgt voor een slechte sfeer en zal er sneller voor zorgen dan leerlingen wraak willen nemen of zich juist terugtrekken. Het is vreemd dat wij denken leerlingen beter te laten worden door hen eerst slecht te laten voelen (Nelson, 1985).

The three R's of logical consequences:

- Related
- Respectful
- Reasonable

The three R's of punishment:

- Resentment
- Revenge
- Retreat

Niet iedere leerkracht is in elke situatie in staat om een natuurlijke straf te geven. Dit vraagt enige creativiteit en de leerkracht moet nadenken over de straf die het kind krijgt. Op een moment van angst en paniek zal de leerkracht minder creatief zijn en minder goed in staat om een natuurlijke straf te geven. De amygdala in de hersenen is hier verantwoordelijk voor. Deze beoordeelt met grote snelheid situaties op bedreigendheid. Door deze snelheid kunnen we ontsnappen uit een levensbedreigende situatie voordat we ons bewust zijn. Door deze haast gaat er ook wel eens iets mis en neemt ze verkeerde beslissingen. Door deze snelle beslissing bij angst zal een leerkracht in een bedreigende situatie minder snel kiezen voor een natuurlijke straf waar goed over na gedacht is (Lokhorst, 1998).

De schrijfstraf lijkt te voldoen aan een aantal voorwaarden die Driesen (2007) bij een 'goede' straf stelt. Ten eerste is de schrijfstraf erg duidelijk, je kunt haar steeds toepassen en hierdoor ben je consistent en consequent. De straf is niet langdurig of agressief en dus mild. Doordat je niet boos wordt, is de straf ook snel ten einde en doet het niets af aan de relatie met de leerlingen. De straf is goed en simpel uitvoerbaar en hierdoor realistisch. Je kunt je afvragen of de schrijfstraf ook werkelijk betekenis heeft en zinvol is. Deze straf sluit niet aan op het ongewenste gedrag en kan bij iedere situatie ingezet worden. Een ander punt dat ter discussie staat als je Driesen en Boon vergelijkt, is het feit dat de straf mee naar huis gaat en dus niet snel is, volgens Driesen werkt dit dan niet. Als je de straf altijd gebruikt bij elk ongewenst gedrag is er geen afwisseling.

Als je de natuurlijke straf vergelijkt met Driesen zie je dat deze voldoet aan de meeste voorwaarden die Driesen noemt. Ten eerste moet de straf betekenis hebben. Doordat de natuurlijke straf aansluit bij het verkeerde gedrag heeft ze een duidelijk betekenis. Een straf moet consistent en consequent zijn, dit sluit wel aan bij de natuurlijke straf. Je laat telkens bij hetzelfde verkeerde gedrag de zelfde natuurlijke straf volgen. De natuurlijke straf is realistisch omdat het een logisch gevolg is op het gedrag. De straf is absoluut zinvol. Hij sluit goed aan bij het gedrag. Het hoeft geen langdurige straf te zijn en daarom is het mild en realistisch. De natuurlijke straf is niet van te voren bekend en daardoor niet echt duidelijk, dit kan een punt zijn waar ze niet helemaal voldoet aan de straf zoals beschreven door Driesen. Daarnaast is de keus aan de leerkracht of de natuurlijke straf snel wordt ingezet, dit moet wel wil hij voldoen aan Driesen.

3. Belonen

Naast het straffen kun je leerlingen ook belonen. Hieronder zal ik beschrijven wat belonen is en waarom je dit doet. Daarnaast zet ik op een rijtje hoe je het beste kunt belonen en welke manieren van belonen er zijn. Het is een mooi alternatief en goed te gebruiken door leerkrachten.

Driesen (2007) gaat in zijn boek uit van de wet van de beloning.

Een gedrag dat gevolgd wordt door iets aangenaams, heeft kans in de toekomst nog meer gesteld te worden. Dit 'iets aangenaams' noemen we een beloning. Met een beloning wordt 'nieuw' gedrag aangeleerd. (Driesen, 2007, p. 19)

Het alternatief voor straffen is het belonen van gewenst gedrag. Natuurlijk is het belangrijk om te zien dat leerlingen de fout in gaan, maar zien wat ze goed doen is nog belangrijker. Straffen heeft alleen maar zin als het gewenste gedrag beloond wordt. Straffen en belonen gaan hand in hand. Straffen werkt soms niet omdat leerlingen gewoon niet weten hoe het hoort. Straf leert leerlingen alleen maar dat het fout is, maar leert hen niet hoe het wel moet. Een beloning is iets aangenaams of iets onaangenaams dat wegvalt.

3.1 Voorwaarden

Volgens Driesen(2007) komt gedrag dat je beloont vaker voor. Hij geeft een aantal punten voor een goede beloning. Ten eerste moet je de reden aangeven, daarnaast moet je de afspraken nakomen en de beloofde beloning ook echt geven. Een beloning moet af en toe gegeven worden niet bij elke keer dat het goede gedrag voorkomt. De beloning moet inspelen op de behoeften van het kind. Er moet gezorgd worden voor afwisseling en de beloning moet niet te groot zijn. Het wegvallen van een straf kan ook vorm van belonen zijn.

Voorwaarden voor een goede beloning (Driesen, 2007)

Reden aangeven: de reden moet duidelijk worden aangegeven. Telkens als een kind beloond wordt, moeten we aangeven waarom we dat doen.

Afspraken nakomen: als er een beloning wordt beloofd aan leerlingen moet deze ook werkelijk nagekomen worden, anders voelen leerlingen zich onrechtvaardig behandeld.

Hoe vaak: beloning hoeft niet gegeven te worden telkens als gewenst gedrag zich voordoet. Het blijkt dat een beloning meer kracht heeft als hij maar af en toe wordt gegeven.

Betekenis van een beloning: als de beloning inspeelt op de behoeften en verlangens van het kind, kan deze een belonend effect hebben.

Afwisseling: breng je geen afwisseling aan dan zal het kind verzadigd raken. Bij sociale beloners zal het kind minder snel verzadigd raken.

Grootte: de beloning moet het kind wel aanspreken, maar niet te groot zijn. Het is beter vaker te belonen dan groot belonen.

Strafwijtschelding: het wegvallen van iets onaangenaams kan ook een beloning zijn. Daarom kan strafwijtschelding ook dienen als beloning. Voorzichtigheid is hierbij wel belangrijk. Als dit te vaak gebruik word, kunnen kinderen merken dat de straf heel makkelijk kwijtgescholden word en verliest de straf zijn invloed.

Voorwaarden voor een goede beloning (Prinzie, 2004)

Onmiddellijk belonen: neem af en toe de tijd om een leerling te belonen voor goed gedrag en wees dan ook concreet.

Kleine stapjes: je kunt niet meteen alles verwachten van leerlingen. Zorg ervoor dat je beloont voor kleine stapjes en zo steeds meer verwacht.

Geschikte beloningen: kies iets wat het kind leuk vindt, maar maak het vooral gratis. Sociale beloningen hebben de voorkeur.

Niet dubbelzinnig: soms worden positieve opmerkingen toch afgezwakt met een vorm van kritiek. Zo verliest het compliment zijn kracht.

Niet verwennen: belonen volgt op positief gedrag van het kind. Verwennen is een beloning zonder dat er positief gedrag aan vooraf ging.

Prinzie (2004) geeft ook een aantal punten waar een goede beloning aan moet voldoen. Ten eerste moet het onmiddellijk gebeuren, daarnaast moet je belonen voor kleine stapjes. Er moet gekozen worden voor een beloning die het kind aanspreekt. De beloning moet niet afgezwakt worden met kritiek en verwennen is belonen zonder gewenst gedrag, dit is niet de bedoeling.

3.2 Soorten beloningen

Driesen (2007) beschrijft in zijn boek drie soorten beloningen. Binnen deze soorten bestaan natuurlijk nog allerlei varianten. Ten eerste spreekt hij over de materiële beloners. Hieronder vallen het geven van een sticker, speelgoed, een boek of eten. Het zijn allemaal tastbare dingen. Ook zijn er de activiteitenbeloners. Hierbij horen: ergens naartoe gaan of iets doen wat je graag doet. Tenslotte spreekt hij over sociale beloners. Onder sociale beloners verstaan we goedkeuring, lofprijzing, aandacht, glimlach, knipoog of een schouderklopje. Sociale beloningen hebben te maken met lof, aandacht, vriendelijk zijn en aanmoediging. Zij vormen de belangrijkste beloningen. Waardering van de leerkracht zorgt voor een gevoel van eigenwaarde. De aandacht via positieve feedback van de leerkracht heeft meer invloed op een leerling dan een cijfer (Klasse, 1999).

Individueel beloningssysteem van Huitema (2011)

Stap 1: Voorbereiding

Wat ga je belonen en maak dit concreet

Begin met kleine stapjes

Zo snel mogelijk na de situatie belonen

Maak een beloningskaart

Bedenk samen een beloning

Stap 2: Aanpak

Bespreek het met de klas

Bespreek elke keer op een vast moment hoe het gaat

Leg de nadruk op wat goed gaat

Stap 3: Volhouden

Houdt het systeem twee tot zes weken vol

Verwacht slechts kleine stappen

Beloon als het goed gaat, minder tijd besteden aan wat niet goed gaat

Pas het eventueel aan

Stap 4: Afbouwen

In een keer stoppen of langzaam afbouwen.

Vertel dat je gaat afbouwen/stoppen.

Pas de beloning aan

Blijf positief

3.3 Individueel beloningssysteem

Belonen kun je op veel manieren doen. Huitema (2011) beschrijft in vier stappen hoe je een goed individueel beloningssysteem kunt opzetten. Dit begint met de voorbereiding, daarna de aanpak, vervolgens het volhouden en tenslotte het afbouwen. Er bestaat een kans dat leerlingen in de ene cultuur meer baat hebben bij individuele beloningssystemen en in de andere cultuur meer bij klassikale beloningssystemen. Om dit goed te kunnen onderzoeken, beschrijf ik hier een vorm van een individueel beloningssysteem.

De punten van Prinzie en Driesen spreken elkaar niet enorm tegen. Op sommige gebieden komen ze overeen, zo vinden ze beiden dat de beloning moet aansluiten bij het kind, bij iets dat het kind leuk vindt. Prinzie vindt dat je niet te veel moet verwachten en moet belonen voor kleine stapjes. Driesen daarentegen geeft aan dat je niet te vaak moet belonen. Dit is een punt waar een discussie over kan ontstaan. Verder vullen ze elkaar aan en vormen ze samen een completere lijst. Het stappenplan van Huitema sluit aan bij de criteria van voorgaande personen. Als je al deze uitspraken naast elkaar zet kom je tot de conclusie dat verschillende personen elkaar mooi kunnen aanvullen. Door te belonen kun je gewenst gedrag vaker laten voorkomen, dat is nou juist wat iedere leerkracht wil. Het is belangrijk om een beloning te kiezen die het kind aanspreekt. Daarnaast zijn de sociale beloningen de belangrijkste beloningen.

4. Westerse en oosterse cultuur

In een klas met veel verschillende culturen is het belangrijk om het gedrag van de leerlingen te kunnen begrijpen aan de hand van hun cultuur. In dit hoofdstuk zal ik respectievelijk de westerse en oosterse cultuur nader behandelen en naast elkaar zetten.

Wielemans beschrijft in zijn boek twee kenmerken van de westerse cultuur. Ten eerste is dat autonomie van het individu en zijn behoeften. De mens mag zijn behoeften zelf vaststellen en bevredigen. De mens wordt in de westerse cultuur gezien als enkeling.

Daarnaast is er geen ander fundament voor het menselijk bestaan dan het menselijk bestaan zelf. Oftewel de mens is en blijft met zichzelf en moet dus ook zelf kunnen nadenken (Wielemans, 2000).

Daarnaast beschrijft Vleugel (2009) ook een kenmerk van de Westerse cultuur.

Een belangrijk kenmerk van de westerse cultuur is het feit dat ze een groot absorptievermogen heeft. Ze staat open voor invloeden van andere culturen en past zich voortdurend aan de nieuwe omstandigheden aan. Vrijheid, gelijkheid, democratie en universele mensenrechten zijn echter waarden waar niet aan getornd mag worden (Vleugel, 2009).

4.1 Maslow

Maslow (1943) heeft een piramide opgesteld over de behoeften van mensen in de Westerse cultuur. De eerste fase bestaat uit lichamelijke behoeftes: voedsel, kleding, behoefte tot ontlasting. De tweede fase gaat over de behoefte naar veiligheid en zekerheid. Bijvoorbeeld veiligheid op een baan en zekerheid over onderdak. De derde fase siert zich met de behoefte aan saamhorigheid, liefde, vriendschap en positieve relaties. De vierde fase omvat de behoeftes naar waardering, zelfrespect en erkenning. De allerlaatste fase van behoeftes is simpelweg de behoefte aan zelfverwerkelijking. Dit wil zeggen dat elk mens als laatste behoefte zichzelf wil ontwikkelen tot een uniek mens met een unieke persoonlijkheid (Psychologie, 2011).

4.2 Structuren

Pinto onderscheidt twee structuren voor hoe groepen mensen omgaan met regels en codes. Hij spreekt van de fijnmazige (F-structuur) en de grofmazige structuur (G-structuur). Hij bepaalt deze scheiding op basis van vier factoren. Dit zijn welvaart, religie, sociaal milieu en het individu. Deze twee structuren liggen ver uit elkaar, natuurlijk is er altijd een middenweg. Bij de westerse cultuur hoort de G-structuur. Een G-structuur kenmerkt zich door een ruimer, losser en globaler stelsel van regels en codes (Pinto, 1990).

De westerse cultuur kenmerkt zich door individualisme en autonomie. De mens in de westerse cultuur heeft duidelijk behoefte aan zelfontplooiing. De westerse cultuur is vrij los en de regels zijn globaal opgesteld.

Naast de westerse cultuur hebben we in Nederland ook te maken met invloeden van de oosterse cultuur. Doordat er steeds meer allochtonen in Nederland komen, krijgen we hier ook in het onderwijs meer en meer mee te maken.

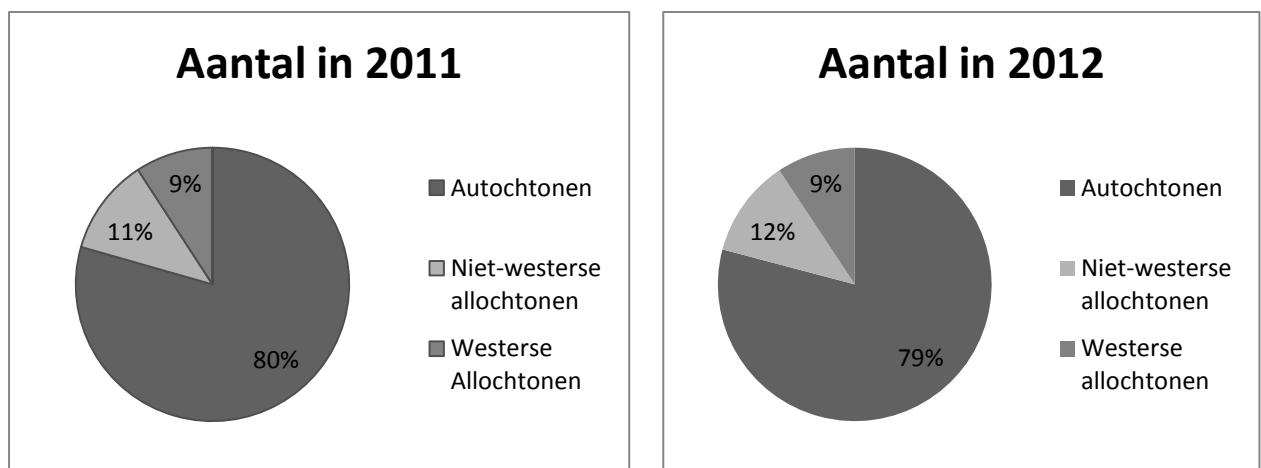
4.3 Allochtonen

Ten eerste kun je de allochtone leerlingen verdelen in twee groepen: de westerse allochtonen en de niet-westerse allochtonen.

Bij de groep westerse allochtonen horen: allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, Indonesië en Japan.

Bij de groep niet-westerse allochtonen horen: allochtonen met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) en Turkije (CBS, 2012).

Onderstaande grafieken laten zien hoe de verdeling autochtonen/allochtonen is in Nederland. Daaruit blijkt ook dat er iets meer niet-westerse allochtonen in Nederland zijn en dat het aantal iets toeneemt (CBS, 2012).

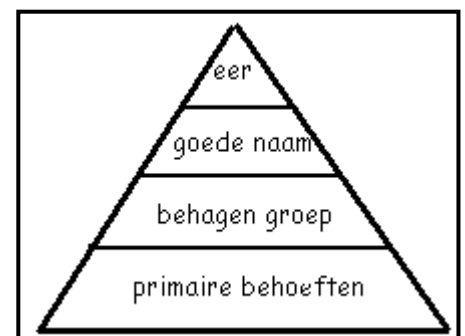

4.4 Pinto

De oosterse cultuur is een fijnmazige cultuur. Pinto heeft voor deze cultuur een andere piramide ontwikkeld naast de piramide van Maslow die hoort bij de grofmazige cultuur. Onderstaande piramide past bij de fijnmazige cultuur.

Pinto geeft aan dat traditionele culturen een zeer fijnmazig systeem van normen en waarden hebben. De sterke structuur bepaalt van te voren wat er gedaan wordt en wat het gevolg hiervan is. Er is in deze cultuur weinig keuzemogelijkheid en hoeft dus weinig persoonlijk afweging te worden gemaakt. Er is in grote mate sprake van zwart-wit denken.

Trouw en verplichting aan familie gaan in de F-cultuur altijd voor aan trouw aan vrienden of eisen van het werk. Familieleden zijn eigenlijk de enige betrouwbare mensen die er bestaan. Doordat de familie zo'n belangrijke rol speelt, heeft het gedrag en de reputatie van elk lid van de familie invloed op de hele familie. Leerlingen in de F-cultuur leren zich dan ook gedragen zoals de groep dat verlangt. De status en het aanzien ontleent iemand in de F-cultuur aan de familie.

De meest gebruikte manier om leerlingen op de voeden en F-culturen is ze eervol gedrag en respect te leren door ze angst voor schande en de daarbij behorende gevoelens van schaamte bij te brengen, ze steeds te vergelijken met anderen en gebruik te maken van lijfstraffen
(Pinto D. , 1990, p. 42)

Als je als man geboren wordt, betekent dit dat er bepaalde verwachtingen zijn, maar ook duidelijke ideeën over de verantwoordelijkheden van de man. Een van de verantwoordelijkheden is dat de man seksueel actief moet zijn. Vrouwen daarentegen moeten seksueel onbedorven zijn. De man is ook de beschermer van zijn vrouw, maar ook zijn moeder, zussen en dochters. Mannen moeten buitenshuis bezig zijn, en vrouwen binnenshuis. De vrouw moet ten alle tijden haar familie steunen en behoort na een huwelijk tot de familie van de man.

Een vriendschap in de F-cultuur is niet omdat men elkaars gezelschap plezierig vindt. Het gaat er ook om dat ze de verplichting naar elkaar toe hebben om hulp of gunsten te verlenen. Vrijwilligerswerk komt in F-culturen weinig voor omdat het niets oplevert (Pinto D. , 1990).

4.5 Autochtone en allochtone gezinnen

Het Nederlands Jeugdinstituut (2009) beschrijft een aantal verschillen tussen autochtone en allochtone gezinnen. Ze maken onderscheid tussen westerse allochtone en niet-westerse allochtonen. Onder de niet-westerse allochtonen vallen de Turkse en Marokkaanse leerlingen. Daarom zal ik me vooral richten op die groep.

Nederlandse vrouwen krijgen gemiddeld 1,7 kinderen. Allochtone vrouwen krijgen van oudsher meer kinderen. Twintig jaar geleden lag dit voor Turkse en Marokkaanse vrouwen op 5, dit aantal neemt wel af en ook zij krijgen minder kinderen. Het aantal voor Turkse en Marokkaanse vrouwen ligt nu op 2,7 kinderen, toch een groot verschil met autochtone vrouwen. De kinderen in deze gezinnen groeien dus vaker op met meer dan een broertje of zusje.

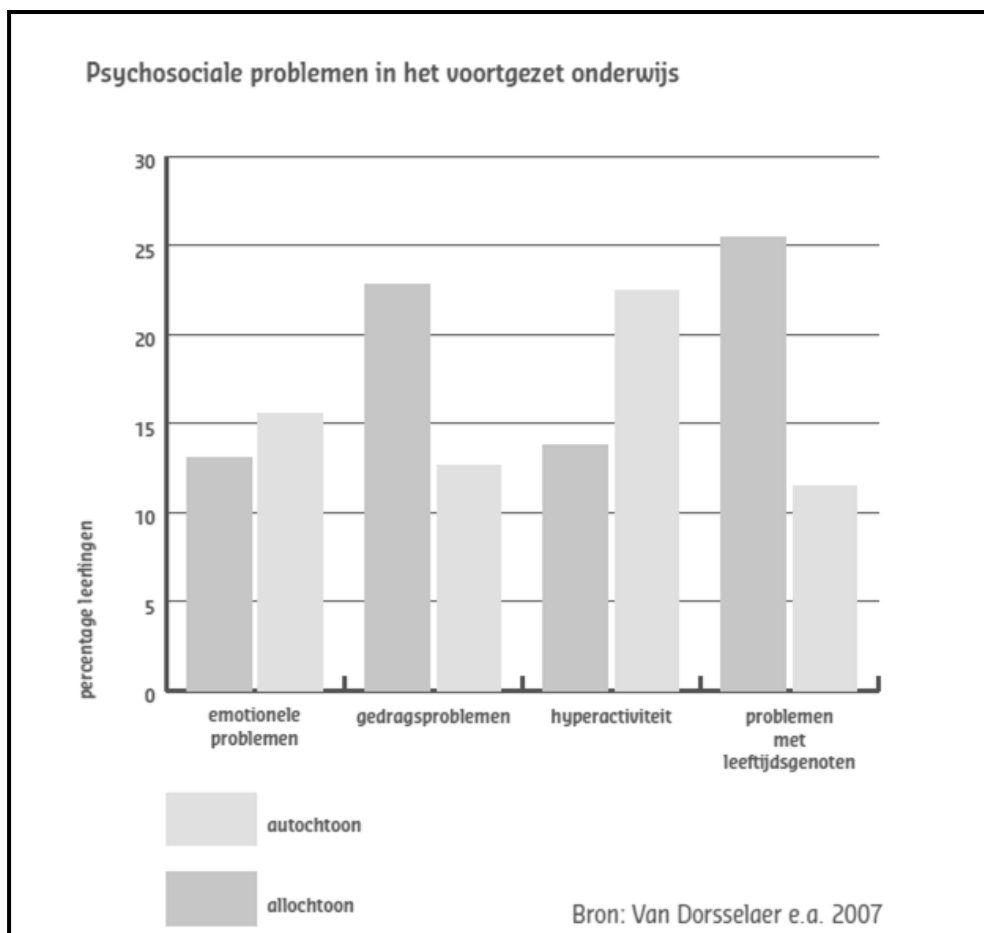
Relatief veel allochtone gezinnen leven in armoede en veel van deze ouders hebben een laag opleidingsniveau.

Ruim een kwart van de allochtone huishoudens had in 2006 een laag inkomen. Dit is vier keer zo veel als bij autochtone huishoudens. (Ince, 2009)

Voor leerlingen met een risico van onderwijsachterstand zijn er de zogenoemde programma's voor vroeg- en vroegschoolse educatie (VVE-programma's). Deze programma's starten op de peuterleeftijd en lopen door in groep 1 en 2 van de basisschool. In de praktijk blijken vooral de allochtone groepen deel te nemen aan deze programma's. Autochtone leerlingen gaan veel vaker naar de peuterspeelzaal.

Een kwart van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat naar het vmbo. Bij allochtonen ligt dit iets hoger, namelijk 36%. Op de havo en vwo zijn juist weer veel autochtone leerlingen te vinden. Relatief veel allochtone jongeren verlaten het onderwijs zonder een diploma. Het aantal allochtonen in het hoger onderwijs stijgt.

Onderstaande tabel geeft het verschil weer tussen allochtone en autochtone jongeren op het gebied van psychosociale problemen. Interessant om te zien is dat autochtone leerlingen vaker last hebben van emotionele problemen en hyperactiviteit terwijl allochtone jongeren vaker problemen hebben met leeftijdsgenoten en last hebben van gedragsproblemen.

Als je de oosterse en westerse cultuur met elkaar vergelijkt, zie je de volgende verschillen. Kinderen in de oosterse cultuur groeien vaker op met broertjes en zusjes. Veel ouders hebben een lage opleiding genoten. Er zijn in het hoger onderwijs meer autochtone leerlingen. Autochtone leerlingen hebben vaker last van emotionele problemen en hyperactiviteit, terwijl allochtone leerlingen vaker problemen hebben met leeftijdsgenoten en last hebben van gedragsproblemen. Het grote verschil tussen de oosterse en westerse cultuur is de mate van individualisme. In de westerse cultuur gaat iedereen voor zichzelf, terwijl in de oosterse cultuur mensen erg afhankelijk zijn van elkaar. Ook ligt er in de oosterse cultuur veel meer vast qua regels, terwijl je in de westerse cultuur veel zelf kunt bepalen. Tenslotte kun je in de piramides zien dat in de oosterse cultuur eer erg belangrijk is, terwijl het in de westerse cultuur veel meer draait om zelfontplooiing.

5. Corrigeren en de westerse cultuur

De westerse cultuur kenmerkt zich door individualisme en autonomie. De mens in de westerse cultuur heeft duidelijk behoefte aan zelfontplooiing en waardering. De westerse cultuur is vrij los en de regels zijn globaal opgesteld.

De schrijfstraf is duidelijk, je geeft het werk mee naar huis en hoeft niet meer boos te worden. De leerlingen weten waar ze aan toe zijn. Iedere keer als de leerlingen ongewenst gedrag vertonen, kun je deze straf toepassen. Vanuit de theorie verwacht ik dat dit bij autochtone leerlingen minder goed werkt, omdat ze geen inspraak hebben en je niet kunt overleggen. Deze straf is heel erg duidelijk en staat vast, terwijl leerlingen uit de westerse cultuur juist gewend zijn aan wat lossere regels.

De natuurlijke straf daarentegen is minder duidelijk en is aangepast op de situatie. Ze volgt op het ongewenste gedrag en sluit hier bij aan. De leerlingen kunnen inspraak hebben en weten wat erop volgt. Het is niet echt duidelijk, maar kan ervoor zorgen dat leerlingen verder komen. De leerlingen uit de westerse cultuur hebben behoefte aan zelfontplooiing en dat kun je hiermee bereiken.

De sociale beloning bestaat uit goedkeuring geven, een knipoog of aandacht. Doordat deze leerlingen erg individualistisch zijn zal een individueel beloningssysteem nuttig zijn.

Als je autochtone leerlingen gaat corrigeren, kun je er rekening mee houden dat ze een grote behoefte hebben aan zelfontplooiing en waardering. Als je gaat kijken op het gebied van straffen dan kan dit betekenen dat je ze laat meebeslissen in een straf en dat je altijd waardering geeft als ze het goed gedaan hebben. Dit kun je doen door middel van een natuurlijke straf. Vanuit de theorie verwacht ik dat de schrijfstraf minder nuttig is omdat hij te duidelijk is en er teveel vast ligt. Je kunt zien dat leerlingen in deze cultuur erg individualistisch zijn en daarom zul je op het gebied van belonen het beste een individueel beloningssysteem in kunnen inzetten. Daarnaast is het belangrijk in te spelen op de behoeften van het kind, je kunt ze gedeeltelijk laten meebeslissen. Om te voldoen aan de basisbehoefte waardering zijn de sociale beloners erg belangrijk, door het individualisme kun je straffen en beloningen best uitdelen aan de leerlingen individueel en niet in het bijzijn van de hele klas.

6. Corrigeren en de oosterse cultuur

De oosterse cultuur kenmerkt zich vooral dat alles van tevoren vastligt. Er wordt vaak erg gestructureerd gedacht en er is vrij weinig keuzevrijheid. Familie speelt in deze cultuur een erg belangrijke rol en is bepalend. De man is de beschermer van het gezin, de vrouw moet vooral steun bieden.

De schrijfstraf is erg duidelijk en alles ligt van tevoren vast. De leerlingen weten precies waar ze aan toe zijn. In de oosterse cultuur is er weinig keuzevrijheid. Vanuit de theorie verwacht ik dat de schrijfstraf erg nuttig zal zijn voor allochtone leerlingen. Ook doordat de familie een erg grote rol speelt, zal de invloed groter zijn als je de schrijfstraf mee naar huis geeft.

De natuurlijke straf is veel losser en ligt niet van tevoren vast. Deze is een stuk minder duidelijk. Vanuit de theorie verwacht ik dat deze minder zal werken voor allochtone leerlingen.

De sociale beloning zal voor allochtone leerlingen nuttig zijn. Allochtone leerlingen zijn erg gericht op eer en een beloning geven waar de hele klas bij is, zal goed werken.

Bij het corrigeren van allochtone leerlingen moet je rekening houden met hun cultuur. In de oosterse cultuur is het gebruikelijk dat er veel van tevoren vastligt. Het is dus belangrijk dat je straffen of beloningen erg duidelijk zijn en dat je consequent bent. De schrijfstraf kan hier dan een goede manier voor zijn. De natuurlijke straf daarentegen is niet duidelijk en ik verwacht dat dit minder zal werken. Volgens Pinto (1990) zijn eer en een goede naam het belangrijkste in deze cultuur. Een sociale beloning kan voor deze leerlingen erg zinvol zijn. Als je het kind dan ook beloont terwijl de hele klas dit hoort, behoudt dit kind zijn goede naam en zal de beloning nuttig zijn. Als je besluit de schrijfstraf mee naar huis te geven en de ouders het laat ondertekenen wordt de goede naam van de familie aangetast. Dit kan een reden zijn voor het kind om het verkeerde gedrag niet meer te laten zien. Toch zul je moeten oppassen omdat het kind in deze cultuur verstoten kan worden door het verkeerde gedrag.

7. Aanleiding tot onderzoek

Vanuit de theorie verwacht ik dat allochtonen leerlingen meer hebben aan duidelijke straffen en beloningen. Een sociale beloning in het bijzijn van de hele klas zal bij deze leerlingen kunnen werken omdat ze sterk gericht zijn op eer. De schrijfstraf mee naar huis geven zorgt ervoor dat de ouders nog eens extra corrigeren en dat het kind beter gedrag laat zien, ook is deze erg duidelijk. De natuurlijke straf is niet echt duidelijk en ik verwacht dat dit minder zal helpen.

Bij autochtone leerlingen verwacht ik dat een individueel beloningssysteem erg goed zal helpen, dit omdat ze sterk individualistisch zijn ingesteld. Sociale beloningen zullen voor deze leerlingen het best helpen. Ook verwacht ik vanuit de theorie dat de natuurlijke straf goed zal zijn, dit doordat er weinig vast ligt en het kind inspraak kan hebben. Ik verwacht dat de schrijfstraf minder nuttig zal zijn door de strenge regels.

Ieder kind is anders en ik vraag me af of je wel zo'n sterke scheiding kunt maken in cultuur. De allochtone leerlingen zijn immers vaak al hun hele leven in Nederland en zullen misschien net zo reageren als de autochtone leerlingen. Om mijn hypothese te testen en antwoord te krijgen op deze vragen zal ik dit onderzoeken.

8. Methode van onderzoek

Ik heb het onderzoek uitgevoerd op een basisschool in Veenendaal. Het is een school met drie locaties. Het onderzoek heb ik voornamelijk uitgevoerd op een van de locaties in groep 7/8. Ik heb hiervoor mijn eigen klas gebruikt omdat ik zo meer diepgang kan bereiken doordat ik een band met ze opbouw. Mijn onderzoek bestond uit zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek. De vragenlijsten aan de leerlingen waren kwantitatief. De enquêtes en experimenten kwalitatief. Mijn onderzoek is mogelijk representatief voor christelijke basisscholen in grote dorpen, maar vooral voor de specifieke basisschool in Veenendaal. Ik heb de onderzoeksinstrumenten zelf gemaakt en deze zijn valide. Ik wil namelijk weten wat de invloed op het gedrag is bij allochtone en autochtone leerlingen bij het corrigeren. Door mijn vragenlijsten en experimenten meet ik wat ik wil meten en kom ik tot resultaten. Het experiment is betrouwbaar voor mijn klas, maar niet voor heel Nederland, het was een verkennend onderzoek.

Ten eerste heb ik een enquête afgenomen onder de leerkrachten van alle locaties van de basisschool in Veenendaal. Deze enquête bestond uit veertien vragen, zowel open als gesloten. De volledige enquête is te vinden in de bijlage. Deze enquête heb ik verwerkt in grafieken en lijsten.

Daarnaast heb ik de 18 leerlingen uit de klas allemaal twee vragen gesteld en dit verwerkt. Door onderstaande vragen te stellen wilde ik weten of de leerlingen een straf als erg zien als ze duidelijk is of als ze natuurlijk is. Daarnaast wilde ik weten of de leerlingen liever een klassikale beloning of een individuele beloning willen. Ook wilde ik door de antwoorden van de leerlingen bekijken of er grote verschillen zijn tussen allochtone en autochtone leerlingen.

Wat is de ergste straf die je ooit op school hebt gehad?

Wat is de mooiste beloning die je op school hebt gekregen toen je iets goed had gedaan?

Bij de antwoorden heb ik gekeken of ze kiezen voor een duidelijke straf of voor een natuurlijke straf. Daarnaast heb ik gekeken of de beloning die ze kiezen meer individueel is of klassikaal. Zo heb ik hun antwoorden gelabeld en deze verwerkt in grafieken.

Tenslotte heb ik experimenten uitgevoerd in groep 7/8. Ik heb een klassikaal beloningssysteem uitgetest. En ook heb ik experimenten gedaan met de schrijfstraf en de natuurlijke straf. Door observatielijsten te maken heb ik bijgehouden wat het effect is van deze manieren van corrigeren. Bij het straffen schreef ik elke keer op als ik een straf gegeven had. Daarna keek ik of het binnen de natuurlijke straf hoorde of dat het een duidelijke straf is. Daarnaast heb ik opgeschreven wat de reactie was en wat het resultaat. De volledige lijsten zijn te vinden in de bijlage. Bij de beloning heb ik een schema gemaakt waarbij ik de leerlingen kon scoren. Zo heb ik bij iedere leerling per dag opgeschreven wat de reactie is op dit beloningssysteem. De totale uitkomst hiervan heb ik samengevat. Naar aanleiding van deze samenvatting en het beeld van de leerling heb ik ze een score gegeven.

Door middel van de enquêtes heb ik meer informatie gekregen van leerkrachten over de verschillende manieren van straffen en de reacties van leerlingen. Door de vragen aan de leerlingen te stellen heb ik een goed beeld hoe zij straffen en belonen zien. Tenslotte heb ik door de observaties zelf een beeld gekregen van de reacties van leerlingen op de verschillende manieren van straffen en belonen. Door deze drie instrumenten heb ik een goed beeld gekregen van de soorten straffen en beloningen en de invloed op autochtone en allochtone leerlingen.

9. Onderzoeksresultaten

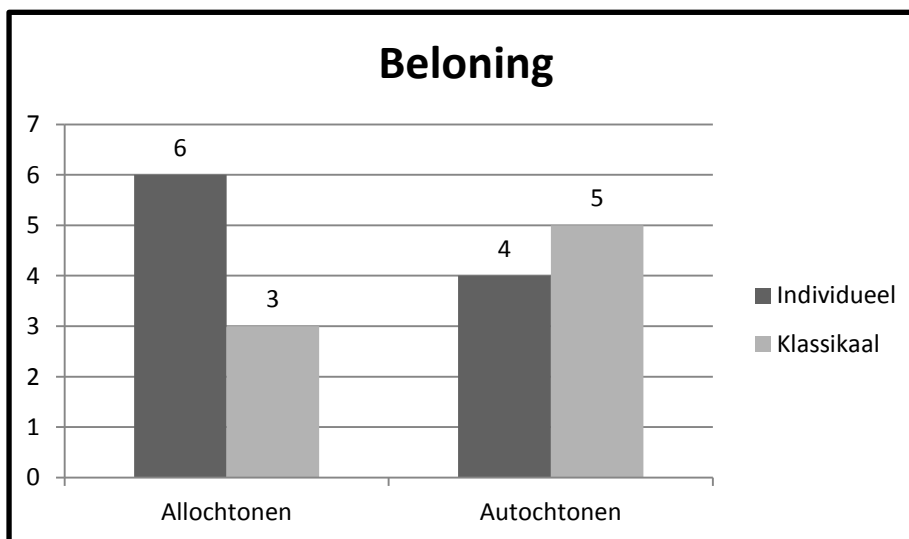
9.1 Vragenlijst leerlingen

Iedere leerling kreeg een vragenlijst met de volgende twee vragen.

Wat is de ergste straf die je ooit op school hebt gehad?

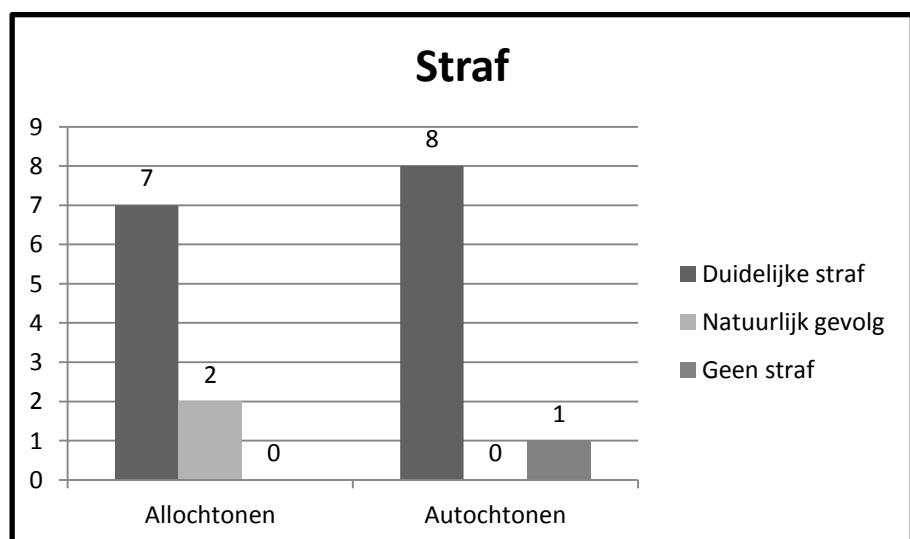
Wat is de mooiste beloning die je op school hebt gekregen toen je iets goed had gedaan?

In de groep zitten 9 allochtone en 9 autochtone leerlingen. Ieder antwoord is gelabeld op klassikale beloning of individuele beloning. Heeft een kind iets opgeschreven wat het met de hele klas heeft gedaan dan valt het onder een klassikale beloning. Is het iets wat alleen dit specifieke kind mocht doen, is het gelabeld volgens een individuele beloning. In de bijlage is het volledige resultaat te zien. Hieronder twee grafieken met het resultaat van de vragen.

Zoals te zien is, is de meerderheid van de antwoorden van de allochtone leerlingen gelabeld als individueel en een kleine meerderheid van de autochtone leerlingen als een klassikale beloning.

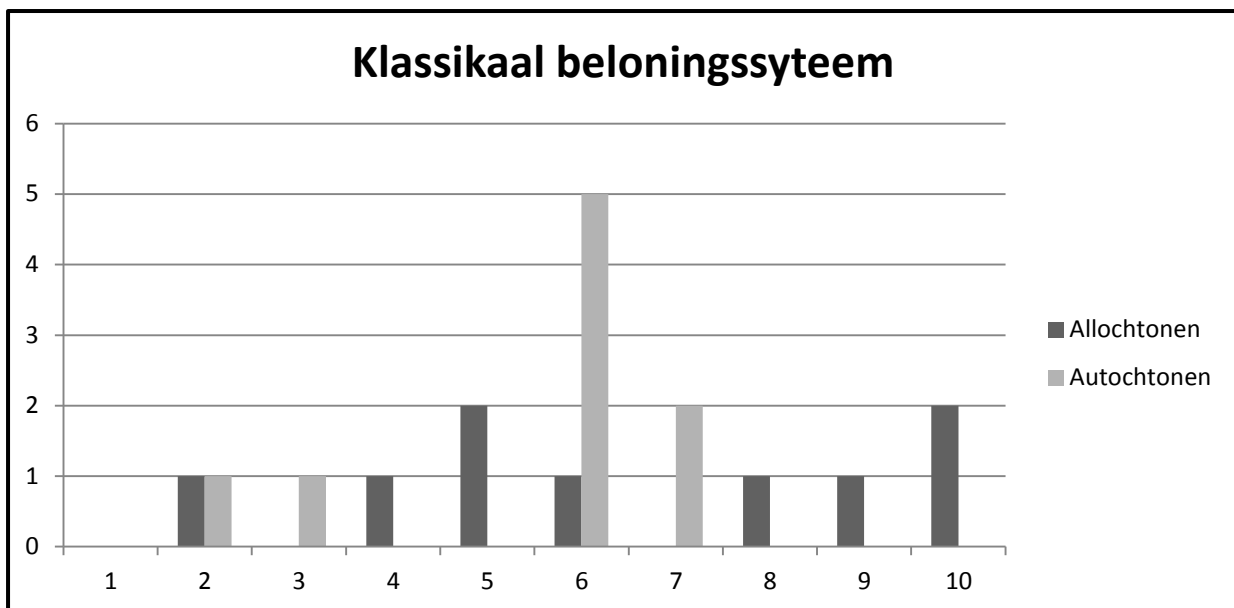
Zoals te zien is, is de grote meerderheid van de antwoorden van zowel de allochtone als de autochtone leerlingen als duidelijke straf gelabeld. Uit deze grafiek kun je opmaken dat de leerlingen veel minder vaak aangeven dat ze een natuurlijke straf een erge straf vinden.

9.2 Experimenten

In de groep is gewerkt met een klassikale beloning. Hieronder is een schema te zien waarin de criteria staan waarop ik de leerlingen heb gescoord. De criteria komen voort uit observaties. Per dag heb ik bij iedere leerling opgeschreven wat de reactie was op dit beloningssysteem, dat bestond uit het doen van een spelletje met de klas. De uitkomst hiervan heb ik samengevat. Naar aanleiding van deze samenvatting heb ik iedere leerling een score gegeven in onderstaand schema.

Score	Criteria	Allochtonen	Autochtonen
1	Leerling reageert negatief op het beloningssysteem		
2	Leerling reageert onverschillig op het beloningssysteem	X	X
3	Leerling reageert niet op het beloningssysteem		X
4	Leerling reageert soms op het beloningssysteem	X	
5	Leerling doet gemiddeld mee, verandert niet	XX	
6	Leerling doet goed mee, niet anders dan normaal	X	XXXXX
7	Leerling reageert regelmatig op het beloningssysteem		XX
8	Leerling reageert vaak op het beloningssysteem	X	
9	Leerling is gevoelig voor het beloningssysteem	X	
10	Leerling is gevoelig en wil graag dat iedereen hem ziet	XX	

Zoals in de grafiek te zien is, reageren de allochtonen leerlingen over het algemeen het sterkst op een klassikaal beloningssysteem. Veel van deze leerlingen willen graag gezien worden en een klassikaal compliment krijgen. Wat ook opvalt is dat veel autochtone leerlingen gemiddeld zitten en niet veranderen door een beloningssysteem.

Naast dit experiment heb ik verschillende straffen uitgeprobeerd in de groep. Iedere straf die ik heb gegeven heb ik ingedeeld in natuurlijke straf of duidelijke straf. Daarnaast heb ik bijgehouden wat de reactie is en wat het resultaat. In de bijlage is het totale observatieverslag te vinden. Uit dit verslag blijkt dat de reactie van allochtone leerlingen in de meeste gevallen feller is. Autochtone leerlingen nemen het sneller aan en gaan er mee akkoord. Over het algemeen wordt de natuurlijke straf eerder geaccepteerd en is de reactie milder. Als ik de resultaten van de straffen bekijk in mijn observatieschema kan ik geen lijn ontdekken. Er zijn geen verschillen te ontdekken tussen allochtone en autochtone leerlingen. Je kunt het resultaat dus niet toespitsen op cultuur omdat het verschilt per kind en situatie. Zoals ook te lezen is in onderstaande casus.

Hieronder verschillende casussen. Ten eerste een casus van een natuurlijke straf en een casus van de schrijfstraf. Daarnaast ook een casus waaruit blijkt dat het resultaat van een straf niet perse cultuurgebonden is.

Natuurlijke straf

Jan, een autochtone leerling uit groep 8 zit in de klas. De hele klas is druk bezig met het invullen van de nieuwe topo kaart. Met rode wangen en atlassen op de tafels vliegen de plaatsnamen je om te oren. Het lijkt of iedereen druk bezig is maar op een gegeven moment ontdekt de leerkracht een blad dat half uit het kastje van Jan steekt. Ze loopt er heen en ontdekt direct de antwoorden van de topo kaart. De leerkracht confronteert Jan en hij geeft aan dat hij er niet zo'n zin in heeft en dat dit veel sneller gaat. De antwoorden lagen gewoon binnen handbereik, dus waarom zou hij die niet gebruiken. De leerkracht geeft aan dat dit niet kan en gaat nieuwe topo kaarten kopiëren en geeft dit mee naar huis. Jan lijkt het allemaal niet zo bijzonder te vinden en reageert met: 'Prima juf, is dit alles, dat doe ik wel eventjes'. En inderdaad de volgende dag heeft hij het netjes ingeleverd.

Duidelijke straf

Souad, een van de Marokkaanse leerlingen uit groep 7 doet niet goed mee met de les. De leerkracht heeft hem meerdere keren gewaarschuwd, maar hij blijft met andere dingen bezig. Op een gegeven moment is de leerkracht het zat en zegt dat hij naar de gang moet en strafregels moet schrijven. Zijn reactie is niet mis: 'Ik doe toch niets, dat is niet normaal, hij doet het, wat doe ik dan?' uiteindelijk verlaat hij de klas en in het gesprekje achteraf vertelt hij het volgende: 'Ik doe helemaal niets, hij doet alles en jullie geloven mij toch nooit'.

Werk afmaken!

Het is 15:00 uur en over een kwartier zal de bel gaan. Een groep leerlingen heeft hun werk nog helemaal niet af. De leerkracht geeft aan dat het af moet zijn, desnoods na schooltijd. Zeven leerlingen van groep 7 en 8 moeten inderdaad na schooltijd hun werk afmaken. Het verschil tussen allochtone en autochtone leerlingen is duidelijk te merken. De allochtone leerlingen schieten in de verdediging, zij kunnen er toch niets aan doen. Ook bedenken ze allerlei smoezen waardoor ze echt niet kunnen blijven. De autochtone leerlingen zijn hard aan het werk. Uiteindelijk mogen alle leerlingen naar huis. Een week later doet een soortgelijke situatie zich voor. De leerkracht geeft ruim van te voren aan dat het werk af moet zijn. Een aantal dezelfde kinderen werkt niet door en moet blijven na schooltijd. Weer een gemengde groep allochtone en autochtone leerlingen. Sommigen hebben niets geleerd van de week ervoor.

9.3 Enquête

Het totaal aantal leerkrachten met een groep op deze basisschool is 27. Op de specifieke locatie werken zeven leerkrachten, zes hiervan hebben de enquête ingevuld. Dit betekent een 85% respons van mijn locatie. In totaal heb ik tien reacties gekregen op de enquête, dit zijn er zes van de specifieke locatie en nog vier van de andere locaties. De reacties van de leerkrachten, ook van de verschillende locaties, komen erg overeen, er zijn geen grote verschillen te ontdekken. Ik zal per thema een korte samenvatting geven van de antwoorden uit de enquête door middel van een tabel of grafiek met daarbij een toelichting. Ten eerste zal ik het thema straffen behandelen, vervolgens belonen en tenslotte het verschil tussen allochtone en autochtone leerlingen.

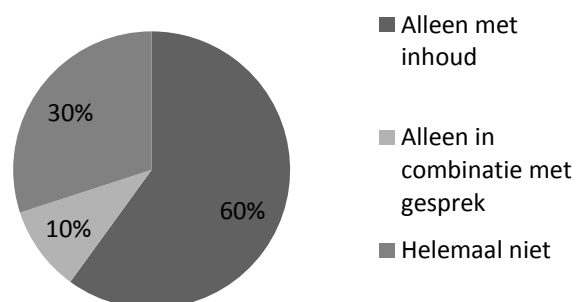
Straffen die gegeven worden
Huiswerk in de pauze maken
Eerder aankleden met gym
Time-out
Ongewenst gedrag benoemen
Onvoldoende werk overmaken
Gesprek
Dicteewoorden/tafels overschrijven
Gedicht schrijven
Werk opnieuw
Niet meedoen met een activiteit
Op de gang
Pauze binnen
Op de stout - stoel
Uit de klas werken
Gesprekken met ouders
Niet meedoen met gym
Geen straf

Over het algemeen vinden de leerkrachten een gesprek met ouders of leerling het beste werken. Daarnaast zijn er een aantal die zeggen straf niet nodig te vinden in hun groep of het een manier van macht van de leerkracht vinden.

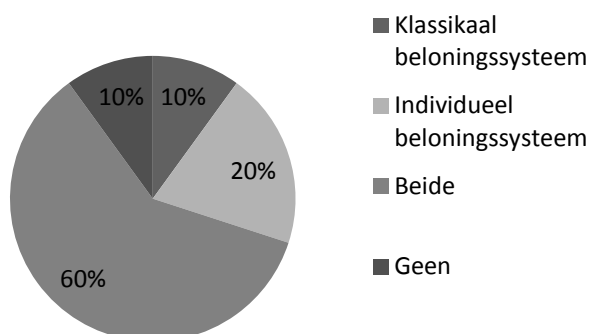
De meeste leerkrachten vinden een kind binnen houden in de pauze niet effectief omdat ze hun energie niet kwijt kunnen. Daarnaast geven een aantal leerkrachten aan dat een kind op zijn nummer zetten geen goede manier is.

Alle leerkrachten vinden de natuurlijke straf de beste straf. Er komt naar voren dat je hier erg consequent mee moet omgaan als je wilt dat het effect heeft. Daarnaast vinden de meeste leerkrachten het lastig om een goede natuurlijke straf te bedenken. Ook wordt er genoemd dat je bij jonge leerlingen eigenlijk altijd werkt met deze straf.

Schrijfstraf

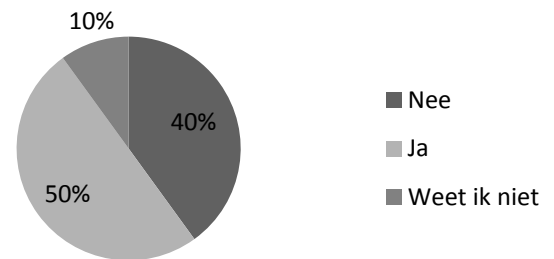
Beloningssysteem

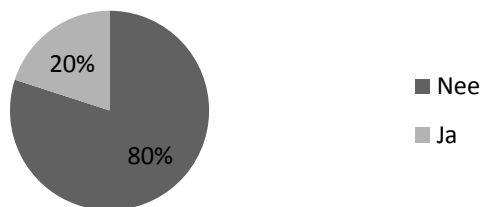
Alle leerkrachten geven aan dat belonen helpt in de klas. Bij de klassikale systemen geven de leerkrachten aan dat het grootste voordeel is dat ze elkaar aanspreken op gedrag. Ook geven ze aan dat belonen niet bij ieder kind helpt en dat het per situatie verschilt.

Een meerderheid van de leerkrachten geeft aan dat allochtone leerlingen feller en brutaler reageren op een straf en vaak eerst in de verdediging schieten. Ook geven leerkrachten aan dat ieder kind anders reageert door karakter en cultuur.

Reageren allochtonen anders op een straf?

Reageren allochtonen anders op een beloning?

De meeste leerkrachten geven aan dat allochtone leerlingen niet anders reageren op een beloning. Een aantal leerkrachten geven aan dat ze wel vinden dat allochtone leerlingen anders reageren. Volgens deze leerkrachten vinden allochtone leerlingen een beloning vanzelfsprekender.

Geen enkele leerkracht maakt onderscheid in cultuur bij het straffen en belonen. Ze geven als reden aan dat ieder kind uniek is en dat je hier rekening mee houdt, niet met cultuur. Ook geven ze aan dat je ieder kind gelijk moet behandelen. Er zijn ook leerkrachten die het discriminatie vinden om bij het corrigeren rekening te houden met cultuur.

10. Conclusie

Vanuit de theorie verwachtte ik dat allochtone leerlingen vooral behoefte hebben aan een duidelijke straf en een klassikale beloning. Autochtone leerlingen daarentegen zouden behoefte hebben aan de natuurlijke straf en een individuele beloning. Vanuit mijn onderzoek op de basisschool kan ik de volgende conclusies trekken. Volgens de enquête worden er veel verschillende, maar vaak duidelijke straffen gegeven. De leerkrachten vinden het lastig om een natuurlijke straf te bedenken, maar geven bij voorkeur wel natuurlijke straffen. De vragen aan de leerlingen wijzen uit dat de leerlingen een natuurlijke straf minder vaak als zien echte straf dan aan duidelijke straf.

De observaties wijzen uit dat veel allochtone leerlingen gevoelig zijn voor een klassikaal beloningssysteem. Toch is het verschil tussen autochtone leerlingen en allochtone leerlingen hierin niet groot. Bijna alle leerlingen zijn gevoelig voor een beloning. Natuurlijk zijn er altijd uitzonderingen. De meerderheid van de allochtone leerlingen kiezen voor een individuele beloning, waar de meerderheid van de autochtone leerlingen kiezen voor een klassikale beloning. Uit de observaties blijkt echter dat allochtone leerlingen iets sterker reageren op een klassikaal beloningssysteem. De observaties en antwoorden van de leerlingen vertonen dus een wisselend beeld. De verschillen tussen allochtone en autochtone leerlingen zijn niet erg groot, beide groepen hebben behoefte aan beloning op welke manier dan ook.

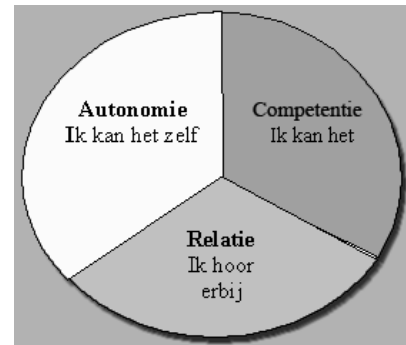
Het grote verschil tussen allochtone leerlingen en autochtone leerlingen zit hem in de reactie op een duidelijke straf. Allochtone leerlingen reageren volgens de meerderheid van de leerkrachten in de enquête eerder boos en schieten in de verdediging, waar autochtone leerlingen het vaak als vanzelf ondergaan. Dit blijkt ook uit de experimenten en observaties in de klas. Ook blijkt uit de enquête en de observaties dat het resultaat van de straf verschilt per leerling en per situatie. Hierin is geen lijn te ontdekken bij allochtone of autochtone leerlingen.

De leerkrachten geven over het algemeen aan dat er verschil is tussen allochtone en autochtone leerlingen in hun reactie op een straf. Toch geven ze ook allemaal aan geen onderscheid te maken in hun aanpak.

11. Discussie

Vanuit de theorie verwachtte ik het volgende te zien in mijn onderzoek. Een klassikaal beloningssysteem heeft meer invloed op allochtone leerlingen. Ook zullen ze meer baat hebben bij een schrijfstraf. Autochtone leerlingen zullen meer te beïnvloeden zijn met een individuele beloning en een natuurlijke straf.

In de praktijk heb ik inderdaad gezien dat allochtone leerlingen te beïnvloeden zijn met een klassikaal beloningssysteem, toch was het verschil met autochtone leerlingen hierin niet groot. Ik heb ontdekt dat ieder kind gezien wil worden in de klas en dus reageert op een klassikaal beloningssysteem. Ieder kind wil in principe gezien worden en beloond worden voor het goede gedrag, het maakt weinig uit op welke manier dit gebeurt. Dit resultaat sluit aan bij de theorie van Luc Stevens. Zoals in het model hiernaast te zien is heeft ieder kind behoefte aan relatie, competentie en autonomie. Vooral op de behoefte aan relatie wordt ingespeeld bij een klassikale beloning (Stevens, 2004).

Ook heb ik door de vragenlijsten aan de leerlingen ontdekt dat leerlingen de natuurlijke straf niet zien als straf en dat dit dus minder invloed op de leerlingen heeft. De meeste straffen die gebruikt worden zijn duidelijke straffen. De natuurlijke straf wordt weinig gebruikt, omdat het een lastige en creatieve straf is voor de leerkracht. De invloed van de straf op leerlingen heeft weinig te maken met cultuur. Het grote verschil is de reactie van de leerlingen. Allochtone leerlingen reageren fel op een duidelijke straf, terwijl ze op een natuurlijke straf minder heftig reageren. De duidelijke straffen worden gezien als straf en zullen dus effectief zijn. De reactie op de natuurlijke straf is minder heftig en zorgt voor een rustiger klimaat in de klas.

In de theorie wordt op verschillende punten een sterke scheiding gemaakt tussen allochtone en autochtone leerlingen. In de praktijk blijkt dat deze sterke scheiding eigenlijk niet meer aanwezig is, mede doordat de leerlingen al van de tweede generatie zijn. Het enige duidelijke verschil wat er te zien was in de praktijk zat hem in de reactie van leerlingen. De theorie spreekt mijn onderzoek in de praktijk tegen. Volgens de theorie zullen de meeste allochtone leerlingen goed reageren op de schrijfstraf, ik ontdekte juist dat hun reactie hierop fel is. Ook geeft de theorie aan dat de natuurlijke straf de beste optie zou zijn, terwijl leerlingen dit vaak niet als straf zien en dat dit weinig gebruikt wordt in de praktijk.

Leerkrachten willen inspelen op behoeftes van leerlingen en ieder kind zien als een uniek persoon. Dit sluit ook aan bij het werken volgens handelingsgericht werken, wat ook op deze basisschool toegepast wordt. Bij deze manier van werken staan onderwijsbehoeftes centraal en worden verschillen tussen leerlingen gewaardeerd (Pameijer, 2009). Toch willen de leerkrachten op de basisschool in Veenendaal geen rekening houden met cultuur bij straffen en belonen. Dit spreekt elkaar tegen, omdat als je wilt inspelen op onderwijsbehoeften en juist ieder kind apart wil geven wat hij of zij nodig heeft, je ook rekening moet houden met cultuur. Dit zou een mooie vraag kunnen zijn voor vervolgonderzoek.

12. Aanbevelingen

Naar aanleiding van de theorie en het praktijkonderzoek geef ik een aantal aanbevelingen aan de basisschool in Veenendaal. Deze aanbevelingen kunnen daarnaast van belang zijn voor andere scholen die nadenken over straffen en belonen in een multiculturele context. Ten eerste zou ik willen aanbevelen om te werken met beloningssystemen, dit werkt in de praktijk voor alle leerlingen en hierbij hoeft je geen rekening te houden met cultuur. Ook sluit je aan bij de behoeftes van leerlingen volgens het model van Stevens (2004).

Daarnaast is het nuttig om meer te gaan werken met de natuurlijke straf. Zoals blijkt uit observaties en antwoorden van leerlingen zien ze de natuurlijke straf niet echt als een straf. Toch is de natuurlijke straf een manier om ongewenst gedrag af te leren. Als er meer gewerkt gaat worden met de natuurlijke straf zullen de leerlingen eerder gaan inzien dat het gaat om ongewenst gedrag. Door de natuurlijke straf meer te gebruiken leren de leerlingen iets van de straf. Ook zou ik voor deze manier van straffen kiezen zodat er minder strijd in de klas ontstaat. De reactie van de leerlingen is minder heftig. Op deze manier creëer je een veiliger klimaat voor alle leerlingen.

Werken met de natuurlijke straf vraagt veel van leerkrachten. Zoals ze zelf aangeven in de enquête vraagt het veel creativiteit. Lokhorst(1998) geeft aan dat we door haast en angst vaak kiezen voor een ondoordachte straf. Door meer overleg te hebben met collega's zal iedereen hier creatiever in worden. Bij intercollegiale consultatie brengen professionals vragen in vanuit de praktijk. Het is een manier van adviseren en leren van en met elkaar. (Haan, 2006)

Literatuurlijst

- Boon, A. (2009). *Straf/Regels*. Amsterdam: Augustus.
- CBS. (2012). *Allochtonen*. Opgeroepen op 2012, van www.cbs.nl
- Driesen, L. (2007). *Hoe minder Straffen?* Apeldoorn: Garant.
- Haan, E. d. (2006). *Leren met collega's*. Assen: Koninklijke Van Gorcum BV.
- Ince, D. (2009). Culturele diversiteit in opgroeien en opvoeden: feiten en cijfers. *Het Nederlands Jeugdinstituut*.
- Klasse. (1999). Straffen is leren. *Klasse voor Leraren*, pp. 45 - 48.
- Kneyber, R. (2010). *Straf geven - Orde*. Opgeroepen op 2012, van Leraar 24: <http://www.leraar24.nl/video/1423>
- Lokhorst, G. (1998). Recensie van J. E. LeDoux, The emotional brain. *NeuroPraxis*, pp. 195-196.
- Nelson, J. (1985). The three R's of logical consequences, the three R's of punishment, and six steps for winning children over. *Psychology*, pp. 161-165.
- Pameijer, N. (2009). *Handelingsgericht werken: een handreiking voor het schoolteam*. Leuven : Acco.
- Pinto. (1990). *De structuuretheorie: een nieuwe en brede benadering van verschillen*. Opgeroepen op 2012, van http://www.davidpinto.nl/theorie_2.php
- Pinto, D. (1990). *Interculturele communicatie*. Houten/Antwerpen: Bohn Stafleu van Loghum.
- Prinzie, P. (2004). *Waarom doet mijn kind zo moeilijk?* Tielt: Lannoo.
- Psychologie. (2011). *Piramide van Maslow*. Opgeroepen op 2012, van Mens en samenleving: <http://mens-en-samenleving.infonu.nl/psychologie/70120-piramide-van-maslow.html>
- Stein, J. (2005). To punish or not to punish, that is the question. *Reading for child and youth care people*.
- Stevens, L. (2004). *Zin in school*. Amersfoort: CPS.
- Vermeulen, A. B. (2010). Door het invoeren van schrijfstraffen zal het ordeprobleem afnemen en zullen de studieresultaten toenemen. *DRS magazine*.
- Vleugel, R. (2009). *De krachtmeting tussen de westerse cultuur en de islam*. Opgeroepen op 2012, van <http://www.filosofie.info/wp-content/uploads/2010/04/de-krachtmeting-tussen-de-westerse-cultuur-en-de-islam-rado-vleugel.pdf>
- Wielemans, W. (2000). *Ingewikkelde ontwikkeling, opvoeding en onderwijs in relatie tot maatschappij en cultuur*. Leuven: Acco.

Bijlagen

Vragenlijst leerlingen

Naam:

Wat is de ergste straf die je ooit op school hebt gehad?

.....

Wat is de mooiste beloning die je op school hebt gekregen toen je iets goed had gedaan?

.....

Wat is de mooiste beloning die je op school hebt gekregen toen je iets goed had gedaan?

Naam	Allochtoon/ autochtoon	Individueel	Klassikaal	Citaten*
Leerling 1	Allochtoon	X		Een cakje
Leerling 2	Allochtoon	X		Toen mocht ik kleurplaten uitprinten
Leerling 3	Allochtoon	X		Compliment, spelletjes
Leerling 4	Allochtoon	X		Een snoepje
Leerling 5	Allochtoon	X		Een compliment
Leerling 6	Allochtoon	X		De juf met leuke dingen helpen. Boodschappen voor de juf doen/niet veel
Leerling 7	Allochtoon		X	Op de computer spelletjes op internet, buiten spelen
Leerling 8	Allochtoon		X	Extra naar buiten
Leerling 9	Allochtoon		X	Langer buitenspelen
Leerling 10	Autochtoon		X	Naar buiten
Leerling 11	Autochtoon	X		Dat ik een mooi cijfer kreeg voor spellingtoetsen
Leerling 12	Autochtoon	X		Een compliment
Leerling 13	Autochtoon		X	Extra buitenspelen
Leerling 14	Autochtoon	X		Iets voor mezelf doen
Leerling 15	Autochtoon		X	Met groep 8 naar buiten

Leerling 16	Autochtoon	X		Dit ik een compliment heb gekregen, dat ik een mooien rekening heb gemaakt
Leerling 17	Autochtoon		X	Buiten spelen.
Leerling 18	Autochtoon		X	Dat we een spelletje gingen doen

(*letterlijk geciteerd)

Wat is de ergst straf die je ooit op school hebt gehad?

Naam	Allochtoon/ autochtoon	Duidelijke straf	Natuurlijk gevolg	Citaten*
Leerling 1	Allochtoon	X		Ouders gebeld
Leerling 2	Allochtoon		X	De ergste straf is dat ik op de gang moet werken
Leerling 3	Allochtoon	X		Nablijven
Leerling 4	Allochtoon	X		Dat ik op de gang moest staan
Leerling 5	Allochtoon	X		2 dagen uit de klas in het kamertje
Leerling 6	Allochtoon		X	Lezen, De hele klas
Leerling 7	Allochtoon	X		In een andere klas zitten, na blijven
Leerling 8	Allochtoon	X		Nablijven
Leerling 9	Allochtoon	X		Strafwerk
Leerling 10	Autochtoon	X		Strafregels, bij juf harma zitten
Leerling 11	Autochtoon	X		Dat ik op de gang moest zitten en ik 10 regels moest opschrijven wat ik niet meer moet doen
Leerling 12	Autochtoon	X		Nablijven
Leerling 13	Autochtoon	X		Nablijven, in de pauze binnen blijven
Leerling 14	Autochtoon	X		Strafregels schrijven omdat ik mijn huiswerk boekje vergeten was
Leerling 15	Autochtoon	X		Nablijven met heel groep 8
Leerling 16	Autochtoon	X		Bij juf harma zitten
Leerling 17	Autochtoon	X		Strafregels schrijven
Leerling 18	Autochtoon			Geen straf

(*letterlijk geciteerd)

Experiment klassikale beloning

Naam	Allochtoon/autochtoon	Reactie
Leerling 1	Autochtoon	Onverschillig, maakt niets uit
Leerling 2	Autochtoon	Wil wel, maar laat zich meesleuren door anderen en doet het daarom niet
Leerling 3	Allochtoon	Wil heel graag, maar lukt vaak niet, verdrietig als het niet gelukt is
Leerling 4	Allochtoon	Onverschillig
Leerling 5	Allochtoon	Wil heel graag, herinnert mij eraan
Leerling 6	Allochtoon	Wil heel graag, soms lukt het niet, dan ook verdrietig en boos
Leerling 7	Allochtoon	Wil graag benoemd worden, gezien worden dat hij het ook doet
Leerling 8	Autochtoon	Gaat netjes zitten, gezien worden
Leerling 9	Autochtoon	Als eerste klaar, reageert niet erg op complimenten
Leerling 10	Allochtoon	Doet regelmatig goed mee, ook voor beloning
Leerling 11	Allochtoon	Zitten klaar als ik het vraag, niet perse voor de beloning, doen gemiddeld goed mee
Leerling 12	Autochtoon	
Leerling 13	Autochtoon	
Leerling 14	Autochtoon	
Leerling 15	Autochtoon	
Leerling 16	Allochtoon	
Leerling 17	Allochtoon	
Leerling 18	Autochtoon	

Experiment duidelijke straf

Straf	Allochtoon/autochtoon	Reactie	Resultaat
Strafregels	Allochtoon	Boos	Niet gemaakt, uitstel, op de gang gemaakt
Op school verslag schrijven over hoe je je moet gedragen op school	Allochtoon	Boos	Gewenst antwoord
Thuis een verslag schrijven over hoe je meedoet met proefjes	Autochtoon	Vond het prima	Meer duidelijkheid in wat hij vindt
Pauze binnen blijven	Allochtoon	Zelf gekozen	Beter contact met elkaar
Gesprek	Autochtoon	Prima	Geen/weinig effect

Experiment natuurlijke straf

Straf	Allochtoon/ autochtoon	Reactie	Resultaat
Topo afgekeken, thuis een nieuwe maken	Autochtoon	Vond het prima	Gemaakt en ingeleverd
Huiswerk niet gemaakt, dus extra mee naar huis	Allochtoon	Vond het prima	Gemaakt en netjes ingeleverd
Sorry zeggen tegen klasgenoot	Allochtoon	Boos, afbreuk van zijn eer	Proberen er onderuit te komen, snel en kort gedaan
Werk niet af, na school afmaken	Grotere, gemengde groep	Verontwaardigd, wij doen toch niets?	Sneller doorwerken, weten dat het echt zo is
Kletsen in de groep, alleen zitten	Allochtoon	Teleurgesteld, verontwaardigd	Schuift steeds terug, tot ze merkte dat dit averechts werkt

Enquête

1. In welke groep(en) geeft u les?
2. Welke straffen heeft u de afgelopen twee maanden gegeven?
3. Welke straffen vond u goed werken en waarom?
4. Welke straffen vond u minder goed werken en waarom?
5. Wat is uw visie op de schrijfstraf?
6. Wat is uw visie op de natuurlijke straf?
7. Welke manieren van belonen heeft u de afgelopen twee maanden gebruikt
8. Hoe reageerde de leerlingen op deze beloningen
9. Hoe werkt het belonen bij u in de klas?
10. Reageren leerlingen uit een niet-westerse cultuur anders op een straf?
11. Reageren leerlingen uit een niet-westerse cultuur anders op een beloning?
12. Maakt u bij het straffen en belonen onderscheid in culturen?
13. Waarom wel/niet?
14. Op welke manier doet u dit?